

ČESKOSLOVENSKÉ EKONOMICKÉ VĚDY V LETECH 1945–1990

Jiří Kosta

Zatímco po druhé světové válce české národní hospodářství navazovalo na pluralistickou tradici první republiky, byla po únorovém převratu 1948 nemarxistickým přístupům v ekonomice učiněna přítrž. Teprve při očividných poruchách v tzv. řízeném hospodářství sovětského typu se v druhé polovině padesátých let ozvaly kritické hlasy, které vyslovovaly pochybnosti o stalinské verzi marxismu, nikoliv ovšem o marxistické politické ekonomii jako takové. Pod vedením Oty Šika vyvinul kolektiv reformních ekonomů, vycházející přitom z kritiky systému nařízení, model „socialistického tržního hospodářství“, který tvořil základ hospodářské reformy, jež vyvrcholila v Pražském jaru 1968. Po násilném potlačení reformu byly ekonomické vědy v ČSSR opět usměrněny podle sovětského vzoru. Jenom postupně se mezi

ekonomy – nejprve v undergroundu a v neoficiálních skupinkách – začalo pracovat na alternativních teoriích, které v druhé polovině 80. let opustily ideu „třetí cesty“, kompromisu mezi socialistickým plánovaným hospodářstvím a kapitalistickým tržním hospodářstvím. Politický převrat v listopadu 1989 otevřel bránu svobodným diskusím, ve kterých liberální myšlenkové směry západního ražení nabyly vrchu. K nejvýznamnějším zastáncům radikálního přechodu k tržnímu hospodářství, opírajícímu se o soukromé vlastnictví, patřil Václav Klaus, kterému se jako prvnímu ministru financí nové ČSFR a pozdějšímu ministerskému předsedovi ČR podařilo prosadit svoji koncepci.